

Strasbourg, 7. decembar 2007.

CEPEJ(2007)14

**EVROPSKA KOMISIJA ZA EFIKASNOST PRAVOSUĐA
(CEPEJ)**

**SMJERNICE ZA BOLJE PROVOĐENJE POSTOJEĆIH PREPORUKA U VEZI SA
PORODIČNOM MEDIJACIJOM I MEDIJACIJOM U GRAĐANSKIM STVARIMA**

SMJERNICE ZA BOLJE PROVOĐENJE POSTOJEĆIH PREPORUKA U VEZI SA PORODIČNOM MEDIJACIJOM I MEDIJACIJOM U GRAĐANSKIM STVARIMA

Uvod

1. Na 3. Samitu Savjeta Evrope (Varšava, maj 2005.) šefovi država i vlada su preuzeli obavezu da “u potpunosti iskoriste potencijale Savjeta Evrope u uspostavljanju standarda” i da “promovišu implementaciju i dalji razvoj pravnih instrumenata Organizacije i mehanizama pravne saradnje”. Oni su takođe odlučili da “pomognu državama članicama da omoguće brzo i fer dostizanje pravde i razviju alternativne načine rješavanja sporova”.

2. U svjetlu ovih odluka, CEPEJ, čiji je jedan od Statutarnih ciljeva “da omogući bolje provođenje međunarodnih pravnih instrumenata Savjeta Evrope u vezi sa efikasnošću i pravednošću u pravosuđu”, uvrstio je u svoje prioritete nove aktivnosti usmjerene ka olakšavanju efektivnog provođenja instrumenata i standarda Savjeta Evrope u alternativnom rješavanju sporova.

3. Stoga je uspostavljena Radna grupa za medijaciju (CEPEJ-GT-MED)¹ kako bi se ujednačio uticaj primjene relevantnih preporuka Komiteta ministara u zemljama članicama, i to:

- Preporuke Rec(98)1 o porodičnoj medijaciji,
- Preporuke Rec(2002)10 o medijaciji u građanskim stvarima,
- Preporuke Rec(99)19 o medijaciji u krivičnim stvarima,
- Preporuke Rec(2001)9 o alternativama parničanju između administrativnih vlasti (uprave) i privatnih stranaka,

i da preporuči specifične mjere za olakšavanje njihovog efikasnog provođenja, unapređujući primjenu principa sadržanih u ovim preporukama.

4. Ovaj dokument se odnosi na Preporuku Rec(98)1 o porodičnoj medijaciji i Preporuku Rec(2002)10 o medijaciji u građanskim stvarima. Preostale dvije preporuke, koje se odnose na medijaciju u krivičnim stvarima i alternativama parničanju između administrativnih vlasti i privatnih stranaka, zahtijevaju specifičan pristup i stoga su razmotrene u odvojenim dokumentima.

5. Na prvom sastanku Radne grupe (Strasbourg, 8-10. mart 2006.), razvijen je upitnik kako bi se odredio nivo svijesti o navedenim preporukama u državama članicama i utvrdio stepen razvoja medijacije u državama u skladu sa principima sadržanim u preporukama. Upitnik je poslan u 16 država članica.

6. Primijena su 52 odgovora zemalja članica i lica koja prakticiraju medijaciju, a izvještaj je pripremio g. Julien LHUILLIER (Francuska), naučnik-stručnjak, sažimajući ove odgovore.

7. Kao što je i moglo biti očekivano, postoje značajne razlike između zemalja članica u načinima na koje se razvija medijacija, a one su posebno uzrokovane sljedećim preprekama:

- Nerazvijenom svijesću o medijaciji;
- Relativno visokim troškovima medijacije za stranke i finansijskim nestabilnostima;
- Razlikama u treningu i kvalifikacijama medijatorki/medijatora;
- Razlikama u obimu i garancijama povjerljivosti.

¹ Članice i članovi CEPEJ-GT-MED su: gđa Nina BETETTO (Slovenija), gđa Ivana BORZOVÁ (Češka Republika), g. Peter ESCHWEILER (Njemačka), gđa. Maria da Conceição OLIVEIRA (Portugal), g. Rimantas SIMAITIS – predsjednik - (Litvanija), g. Jeremy TAGG (Velika Britanija), gđa Anna WERGENS (Švedska).

8. U svjetlu ovih prepreka, Radna grupa je sačinila sljedeće neobavezujuće smjernice kako bi pomogla državama članicama da primjene Preporuke o porodičnoj medijaciji i Preporuke o medijaciji u građanskim stvarima.

9. Radna grupa je pri izradi ovih preporuka uzela u obzir rad Komisije Ujedinjenih nacija za međunarodno pravo (UNCITRAL), Evropske unije i drugih institucija na polju medijacije.

1. DOSTUPNOST

10. Kako bi se proširila i učinila jednakom dostupnost usluga medijacije, potrebno je preduzeti mjere radi promocije i uspostavljanja funkcionalnih šema medijacije na što širem geografskom području.

1.1 Podrška zemalja članica projektima medijacije

11. Države članice treba da prepoznaju i promovišu postojeće, kao i nove funkcionalne šeme medijacije kroz finansijsku ili druge oblike podrške. Tamo gdje su uspostavljeni uspješni medijacijski programi, države članice se ohrabruju da prošire njihovu dostupnost širenjem informacija, edukacijom i supervizijom.

1.2. Uloga sutkinja/sudija

12. Sutkinje/sudije imaju važnu ulogu u razvoju medijacije. Oni treba da budu u stanju da daju informacije, organizuju informativne sastanke o medijaciji, a gdje je moguće i pozovu stranke da koriste medijaciju i/ili da upute predmet na medijaciju. Stoga je važno da su usluge medijacije dostupne, kroz uspostavljanje programa sudske medijacije ili upućivanje stranaka pružaocima usluga medijacije.

1.3. Uloga advokatica/advokata

13. Kodeksi advokatica/advokata treba da uključe obavezu ili preporuku da u odgovarajućim slučajevima prije odlaska na sud razmotre alternativne načine rješavanja sporova, uključujući medijaciju, i da klijentima pruže relevantne informacije i savjete.

14. Advokatske komore i pravnička udruženja treba da imaju liste pružalaca usluga medijacije i da ih distribuiraju advokaticama/advokatima.

1.4. Kvalitet programa medijacije

15. Važno je da države članice kontinuirano prate programe medijacije i tekuće pilot-projekte i da organizuju njihovu vanjsku i nezavisnu evaluaciju. Potrebno je razviti određene zajedničke kriterijume, uključujući kvalitativni i kvantitativni aspekt, kako bi bilo moguće uporediti programe medijacije.

1.5. Povjerljivost

16. Princip povjerljivosti je ključan za povjerenje stranaka u medijaciju i njene rezultate. Stoga, obim povjerljivosti treba da bude definisan na svim nivoima procesa sve do njegovog završetka. Države članice imaju slobodu da odluče, u skladu sa nacionalnom pravnom tradicijom i praksom, da li će obim povjerljivosti biti regulisan zakonskim mjerama ili ugovorom ili kroz oboje.

17. Tamo gdje se obim povjerljivosti definiše ugovorom, potrebno je razjasniti koje činjenice se mogu otkriti trećim licima nakon što se medijacija završi.

18. Obaveza povjerljivosti treba da važi za medijatora u svim fazama postupka medijacije i nakon njenog završetka. Kada postoji izuzetak od ove obaveze (npr. kada se medijator poziva kao svjedok o krivičnom djelu otkrivenom u toku postupka medijacije ili kada se svjedočenje medijatora na suđenju zahtjeva u najboljem interesu djeteta ili kako bi se spriječila povreda fizičkog ili psihičkog integriteta osobe), ovi izuzeci treba da budu jasno definisani zakonima, pravilnicima ili ugovorom.

19. Države članice treba da omoguće pravne garancije povjerljivosti u medijaciji. Kršenje obaveze povjerljivosti od strane medijatorke/medijatora treba smatrati disciplinskim prekršajem i odgovarajuće sankcionisati.

1.6 Kvalifikacije medijatora/medijatorke

20. Ključno je za sudije/sutkinje kada upućuju stranke na medijaciju, za advokate/advokatice kada savjetuju klijente, kao i za povjerenje šire javnosti u proces medijacije da se osigura kvalitet medijacije.

21. Države članice i/ili akteri medijacije treba da pruže odgovarajuće trening programe za medijatorke/medijatore i, uzimajući u obzir razlike u trening programima, uspostave zajedničke standarde treninga.

22. Kao minimum, trening medijacije treba da uključi sljedeće oblasti:

- Principe i ciljeve medijacije,
- Stav i etiku medijatorke/medijatora,
- Faze u postupku medijacije,
- Tradicionalno poravnanje i medijacija,
- Upute za rad, struktura i tok medijacije,
- Pravni okvir za medijaciju,
- Vještine i tehnike komunikacije i pregovaranja,
- Vještine i tehnike medijacije,
- Odgovarajući broj vježbi s ulogama i drugih praktičnih vježbi,
- Specifičnosti porodične medijacije i interesa djeteta (trening porodične medijacije) i različite tipove građanske medijacije (trening građanske medijacije),
- Ocjenu znanja i stručnosti polaznice/polaznika treninga.

23. Ovaj trening treba da prati supervizija, mentorisanje i kontinuirano profesionalno usavršavanje.

24. Države članice treba da priznaju važnost uspostavljanja zajedničkih kriterijuma za akreditaciju medijatorke/medijatora i/ili institucija koje pružaju usluge medijacije i/ili koje obučavaju medijatorke/medijatore. Zbog povećane mobilnosti u Evropi, mogle bi se preduzeti mjere za uspostavljanje zajedničkih međunarodnih kriterijuma za akreditaciju, kao npr. certifikat evropskog medijatora i td.

25. Kako se pojedine države članice suočavaju sa problemima u vezi sa kvalitetom obuke medijatorke/medijatora, nacionalnim institucijama za obuku se preporučuje da se povežu ili da uspostave kontinuirane trening programe za medijatorke/medijatore i trenerice/trenere medijacije (npr. Evropski trening centar). Ovu aktivnost može olakšati Savjet Evrope u saradnji sa Evropskom unijom.

1.7. Najbolji interes djeteta

26. U slučajevima porodične medijacije, države članice jedinstveno priznaju važnost najboljeg interesa djeteta. Međutim, kriterijumi za prepoznavanje najboljeg interesa djeteta su često različiti u zavisnosti od domaćeg zakonodavstva.

27. Stoga se preporučuje da države članice i druga tijela uključena u medijaciju uspostave zajedničke kriterijume ocjenjivanja koji bi služili u najboljem interesu djeteta, uključujući i mogućnost da djeca učestvuju u postupku medijacije. Ovi kriterijumi treba da uključe starosnu dob djeteta, mentalnu zrelost, ulogu roditelja i prirodu spora. Ovu aktivnost može olakšati Savjet Evrope u saradnji sa Evropskom unijom.

1.8. Kodeksi postupanja

28. Države članice treba da osiguraju jednoobraznost u konceptima, obimu i garantovanju osnovnih principa medijacije kao što su povjerljivost i dr. unutar svojih država, preduzimanjem zakonodavnih mjera i/ili razvijanjem kodeksa postupanja za medijatorke/medijatore.

29. S obzirom da Evropski kodeks postupanja u građanskim i privrednim medijacijama stiče priznanje različitih aktera u oblasti medijacije širom Evrope, preporučuje se da države članice promovišu ovaj Kodeks kao minimum standarda za građansku i porodičnu medijaciju, uzimajući u obzir specifičnu prirodu porodične medijacije.

1.9. Kršenje kodeksa postupanja

30. Za slučajeve kada medijatorke/medijatori krše kodeks postupanja, države članice treba da osiguraju postojanje odgovarajućih žalbenih i disciplinskih procedura.

1.10. Međunarodna medijacija

31. Čini se da je vrlo mali broj država uspostavio mehanizme za korištenje medijacije u sporovima sa međunarodnim elementima, u smislu odgovora na Preporuku Rec(98)1 o porodičnoj medijaciji. Stoga se preporučuje da države koje su učinile napredak u ovoj oblasti pomognu i razmjenjuju informacije sa onima koje to nisu učinile.

32. Imajući u vidu visoke troškove međunarodne medijacije, države treba da ohrabre korištenje novih tehnologija, kao što su video i telefonske konferencije ili on-line rješavanje sporova, umjesto sastanaka u živo.

2. PRISTUP MEDIJACIJI

2.1. Troškovi medijacije za korisnice/korisnike

33. Troškovi medijacije koje snose korisnice/korisnici treba da budu umjereni i srazmjerni pitanju o kojem je riječ. Kako bi se široj javnosti omogućio pristup medijaciji države treba da osiguraju određenu direktnu finansijsku podršku uslugama medijacije.

34. Radi jednakosti pred zakonom i pristupa pravdi, neprihvatljivo je da nekim kategorijama stanovništva budu nepristupačne usluge medijacije iz finansijskih razloga. Države članice se ohrabruju da omoguće pravnu pomoć za osobe sa ograničenim finansijskim mogućnostima uključene u medijaciju, na isti način kao što pružaju pravnu pomoć u parničnom postupku.

35. S ciljem da međunarodnu medijaciju učine pristupačnom, imajući u vidu visoke troškove i složenost organizovanja međunarodne medijacije, države članice treba da preduzmu mjere da uspostave, podrže i promovišu međunarodnu medijaciju.

2.2. Prekid zastare

36. Rizik zastarjevanja potraživanja ne bi smio sprečavati stranke da se odluče na medijaciju. U praksi, odgovori država članica pokazuju da mali broj država zaustavlja tok zastare kad je predmet upućen na medijaciju. U cilju rješavanja obog problema, države članice se snažno ohrabruju da provode mjere za zaustavljanje zastare.

3. SVIJEST

37. Čak i ako je medijacija dostupna i pristupačna svima, nisu svi upoznati sa medijacijom. Odgovori na upitnike pokazuju da je nedostatak svijesti u pravosuđu, među pravnicima, korisnicama i korisnicima sistema pravde i široj javnosti jedna od glavnih prepreka u razvoju medijacije. Države članice i akteri u oblasti medijacije treba da vode računa da je teško razbiti oslanjanje društva na tradicionalni sudski proces, kao glavni način rješavanja sporova.

38. Kako bi Preporuke o medijaciji u porodičnim i građanskim stvarima bile dostupne donosiocima odluka, akademskoj javnosti, akterima u oblasti medijacije i medijatorima/medijatorkama, neophodno je da se one prevedu i distribuiraju na jezicima svih država članica.

39. Preporučuje se da CEPEJ razvije posebnu stranicu o medijaciji na svojoj web-stranici. Ona može uključiti prevedeni tekst Preporuke, njeno objašnjenje i druge relevantne tekstove Savjeta Evrope u vezi sa medijacijom, procjenu uticaja na medijaciju u građanskim i porodičnim stvarima u zemljama članicama. Ova stranica takođe može uključiti informacije o praćenju i procjeni medijacijskih programa i pilot-projekata, listama pružalaca usluga medijacije u zemljama članicama, linkove za korisne web stranice, i td.

3.1. Svijest šire javnosti

40. Države članice i akteri u oblasti medijacije treba da preduzmu odgovarajuće mjere da razviju svijest šire javnosti o prednostima medijacije.

41. Te mjere mogu uključivati:

- Članke/informacije u medijima,
- Distribuciju informacija o medijaciji putem letaka/brošura, interneta, postera,
- Telefonsku liniju za pomoć u oblasti medijacije,
- Informacijske i savjetodavne centre,
- Fokusirane programe podizanja svijesti poput "sedmica medijacije",
- Seminare i konferencije,
- Otvorene dane o medijaciji u sudovima i institucijama koje pružaju usluge medijacije.

42. Države članice i akteri u oblasti medijacije se ohrabruju da široj javnosti učine dostupnim informacije o tome kako kontaktirati medijatore i organizacije koje pružaju usluge medijacije, posebno putem interneta.

43. Države članice takođe treba da uzmu u obzir da sudu pripojena medijacija u praksi može biti dobro sredstvo za širenje svijesti o medijaciji, za pravosuđe, pravne stručnjake i korisnike/korisnice.

44. Države članice, univerziteti, druge akademske institucije i akteri u oblasti medijacije treba da podrže i promovišu naučna istraživanja u oblasti medijacije i alternativnog rješavanja sporova.

45. Medijacija i drugi oblici rješavanja sporova treba da budu uključeni u školske planove i programe.

3.2. Svijest korisnika/korisnica

46. Sudije/sutkinje, tužioci/tužiteljice, advokati/advokaticice i drugi pravni stručnjaci, kao i druga tijela uključena u rješavanje sporova treba da osiguraju pravovremenu ranu informaciju i savjet o medijaciji, specifične za konkretan spor stranaka.

47. S ciljem da medijacija bude što atraktivnija za korisnice/korisnike, države članice mogu željeti da umanje, ukinu ili omoguće povrat sudskih taksi u specifičnim slučajevima, ukoliko stranke koriste medijaciju u rješavanju spora prije ili u toku sudskog postupka.

48. Države članice mogu zatražiti od korisnika/korisnica kao i od pružalaca usluga pravne pomoći, prije pravne pomoći u parničnom postupku da razmotre mirno rješavanje sporova, uključujući i medijaciju.

49. Stranke mogu biti sankcionisane ukoliko ne uspiju aktivno razmotriti korištenje mirnog rješavanja sporova. Na primjer, države članice mogu razmotriti uspostavljanje pravila da stranke koje imaju pravo na povrat troškova parničnog postupka u građanskim ili porodičnim sporovima koji su riješeni sudskom odlukom ili rješenjem, ne prime povrat punog iznosa, ako su odbili da pokušaju medijaciju ili nisu uspjeli prezentirati dokaz da su aktivno razmotrili korištenje mirnog rješavanja sporova.

3.3. Svijest u pravosuđu

50. Sudije/sutkinje igraju ključnu ulogu u promovisanju kulture mirnog rješavanja sporova. Ključno je da one raspolazu punim znanjem i razumijevanjem procesa i koristi koju pruža medijacija. Ovo se može postići kroz informativne sesije, kao i kroz inicijalne i trening programe u okviru redovnih usluga, koji će uključiti specifične elemente medijacije koji su korisni u svakodnevnom radu sudova u njihovim nadležnostima.

51. Važno je da se jačaju institucionalne i individualne veze između medijatorki/medijatora i sutkinja/sudija. Ovo se može postići konkretno konferencijama i seminarima.

3.4. Svijest pravnika/pravnica

52. Medijaciju treba uključiti u nastavne planove i programe inicijalnih, ali i kontinuiranih programa usavršavanja za pravnike i advokate.

53. Advokatske komore i udruženja pravnika treba imaju liste organizacija koje provode programe medijacije i da ih distribuiraju advokatima/pravnicima.

54. Države članice i advokatske komore treba da preduzmu mjere da regulišu naknade za rad na način koji neće obeshrabruti advokaticice/advokate da predlože klijentima/klijenticama korištenje medijacije u rješavanju sporova.

3.5. Svijest nevladinih organizacija i drugih zainteresovanih tijela

55. Države članice i akteri u medijaciji se ohrabruju da preduzmu mjere da povećaju svijest o medijaciji među nevladinim organizacijama i drugim zainteresovanim tijelima.